

Elżbieta Gajewska-Gadzina
Prof.zw. dr hab. UMFC w Warszawie
Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna instrumentalistyka
e-mail:gajaf flute@wp.pl
Tel.: 601 302 839

Warszawa, 15 lutego 2016

**Recenzja pracy doktorskiej Pana Łukasza Długosza
zatytułowanej „Współczesny polski koncert fletowy na przykładzie Koncertu
na flet z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, fortepianu i perkusji
Władysława Słowińskiego oraz...*como el sol e la mar*...na flet, flet altowy i
orkiestrę kameralną Grażyny Pstrokońskiej-Nawratil”**

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku - pismo z dnia 17.12.2015 - zlecenie realizowane na podstawie Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Dotyczy Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego wszczynającej przewód doktorski Pana mgr Łukasza Długosza. Uchwała ta oraz Uchwały wyznaczające recenzentów przewodu podjęte zostały na posiedzeniu Rady w dniu 23 września 2013 roku.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan Łukasz Długosz urodził się dnia 22 października 1983 roku w Skarżysku-Kamiennej. Edukację muzyczną na poziomie podstawowym i średnim odbył w Polsce w następujących szkołach:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Zygmunta Noskowskiego w Skarżysku-Kamiennej
- Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. Karola Lipińskiego w Lublinie oraz
- Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. Karola Szymanowskiego we Wrocławiu, w której w 2002 roku zdał także egzamin maturalny.

Wyższe studia muzyczne odbywał na uczelniach za granicą kształtując swój warsztat instrumentalny i osobowość artystyczną pod kierunkiem wybitnych autorytetów w dziedzinie gry i dydaktyki fletowej;

- 2002-2003 - *Staatliche Hochschule fur Musik we Freiburg* w klasie fletu **Mirjam Nastasi**
- 2003-2009 - *Hochschule fur Musik und Theater w Monachium* w klasie fletu **Andrasa Adorjana**. Studia uwieńczone dyplomem *Meisterklasse*.
- 2007-2008 - *Conservatoire National Superieur de Musique et de Danse* w Paryżu w klasie **Pierre-Yves Artaud**. Studia odbyte podczas rocznej przerwy w nauce w Niemczech.
- 2009-2010 - *Yale University School of Music* w New Haven (USA) w klasie fletu **Ransoma Wilsona**.

Doskonaląc swoje umiejętności instrumentalne podczas licznych międzynarodowych kursów muzycznych, Pan Łukasz Długosz miał zaszczyt pracować również pod kierunkiem najwybitniejszych twórców współczesnej szkoły gry fletowej kilku pokoleń, takich jak: **Aurele Nicolet, Peter Lukas Graf, James Galway, Trevor Wye i Phillippe Bernold**. Niemal wszyscy kształtujący grę i osobowość artystyczną Pana Łukasza Długosza w swoich opiniach (załączonych do dokumentacji niniejszej pracy doktorskiej) wyrażają najwyższe uznanie dla talentu muzycznego i wirtuozerii gry Kandydata.

Na przestrzeni lat 1997 - 2008 Pan Łukasz Długosz został laureatem konkursów fletowych w kraju i za granicą. Nagrody na konkursach w Polsce:

- 1997-I miejsce na Konkursie Instrumentów Dętych w Kielcach
- 1998-I miejsce na Ogólnopolskim Konkursie Muzycznym w Białej Podlaskiej
- 1998-I miejsce na XXVI Ogólnopolskim Konkursie Młodego Muzyka w Szczecinku
- 2001-I miejsce na XXX Ogólnopolskim Konkursie Młodego Muzyka w Szczecinku
- 2001-I miejsce i nagroda specjalna prof. Janosa Balinta na IV Polskim Festiwalu Fletowym w Sieradzu

Nagrody na konkursach za granicą:

- 2001-IV nagroda i nagroda specjalna na IX Międzynarodowym Konkursie Fletowym im. Friedricha Kuhlaua w Uelzen
- 2003-II miejsce na X Międzynarodowym Konkursie *Jeunesse Musicales* w Bukareszcie
- 2003-Grand Prix i I miejsce na XVI Międzynarodowym Konkursie Fletowym w Ovadzie
- 2003-III miejsce na Międzynarodowym Konkursie Mozartowskim w Wiesbaden
- 2003-III miejsce na X Międzynarodowym Konkursie im. Friedricha Kuhlaua w Uelzen
- 2004-I miejsce oraz nagroda specjalna na IX Międzynarodowym Konkursie Fletowym w Timisoarze

- 2005-I miejsce na V Międzynarodowym Konkursie Fletowym im. Leonardo de Lorenzo w **Viggiano**
- 2006-I nagroda na Konkursie Yamaha w **Mannheim**
- 2006-II nagroda na III Międzynarodowym Konkursie im. Carla Nielsena w **Odense**
- 2006-I nagroda na Międzynarodowym Konkursie Fletowym im. Theobalda Boehma w **Monachium**
- 2006-I miejsce na Międzynarodowym Konkursie Fletowym *Lions Club* w **Marktoberdorf**
- 2006-III miejsce na XII Konkursie Fletowym *Lions Club* w **Braunschweigu**
- 2006-I miejsce na II Konkursie w **Obersdorf**
- 2007-I miejsce na IV Międzynarodowym Konkursie Fletowym *Domenico Cimarosa* w **Aversa**
- 2008-II miejsce na VIII Międzynarodowym Konkursie fletowym im. Jean-Pierre Rampala w **Paryżu**

Pan Łukasz Długosz jest w trakcie błyskotliwej kariery solistycznej, której rangę artystyczną określa zakres jego działalności koncertowej i fonograficznej, „ciężar gatunkowy” repertuaru a także aktywność inicjatorska wpływająca na powstawanie licznych utworów na flet kompozytorów polskich (m.in. K.Pendereckiego, K.Meyera, P.Mossa, G.Pstrokońskiej-Nawratil), poszerzających współczesny repertuar fletowy o niezwykle wartościowe pozycje.

Materiały do przewodu doktorskiego Kandydata zawierają dokumentację 128 koncertów solowych z orkiestrami oraz 135 recitali solowych i kameralnych w latach 2004-2013 - najważniejszych spośród odbytych przez Doktoranta w tym czasie. Rangę koncertów określają między innymi renomowane światowe sale koncertowe, w których występował jak na przykład: *Carnegie Hall* w Nowym Yorku, *Goldener Saal* Musikverein we Wiedniu, *Konzerthaus* we Wiedniu, *Konzerthaus* w Berlinie, *Gasteig-Carl-Orff-Saal* Filharmonii Monachijskiej, *Herkulesaal* w Monachium a także wybitni dyrygenci, pod dyktando których miał zaszczyt grać Pan Ł.Długosz, między innymi: Zubin Mehta, Krzysztof Penderecki, Jacek Kasprzyk, Ransom Wilson, Agnieszka Duczmal, Helmuth Rilling, Jerzy Maksymiuk, Tadeusz Strugała, Gabriel Chmura i wielu innych.

Działalność fonograficzna Doktoranta obejmuje wiele archiwalnych nagrań radiowych, telewizyjnych oraz płytowych, wysoko ocenionych przez krytykę polską i europejską. Dziesięć albumów płytowych Artysta zrealizował dla następujących wytwórni: NAXOS, SONY, FLEUR DE SON CLASSIC, CPO, DUX, CD ACCORD. Jego koncerty wielokrotnie transmitowane były przez najważniejsze stacje radiowe takie jak: BBC Radio 3, SWR, BR4, Deutschlandradio Kultur, Polskie Radio PR2, Radio France, RMF Classic. Powstał

również film biograficzny o Doktorancie wielokrotnie emitowany na antenie TVP1 i TV Polonia.

Pan Łukasz Długosz prowadzi z wielkim powodzeniem liczne mistrzowskie kursy fletowe w kraju i za granicą. Zasiadał także jako członek jury międzynarodowych konkursów fletowych w Monachium, Bukareszcie i Timisoarze. W roli solisty występował podczas międzynarodowych festiwali fletowych w Zagorie, Brukseli, Monachium, Manchester, Paryżu i Freiburgu.

Za wybitne osiągnięcia artystyczne Kandydat otrzymał następujące stypendia i nagrody:

- stypendium artystyczne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w latach 2000,2002,2005
- stypendium *Młoda Polska* w 2008 i 2011 roku
- stypendium Jolanty i Aleksandra Kwaśniewskich w 2001 roku
- stypendium Fundacji *J&S Pro Bono Poloniae*
- stypendia fundacji *Rosenberg Stiftung i Otto Chelius Stiftung*
- stypendium Prezydenta Miasta Wrocławia
- stypendium Prezydenta Miasta Lublina
- stypendium Fundacji Kultury
- stypendium Fundacji *Daj Szansę*
- stypendium Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci (2001-2002)
- stypendium *Lions Club* Warszawa
- stypendium *Deutsche Stiftung Musikleben*
- nagroda Narodowego Banku Polskiego (2004)
- nagroda Marszałka Województwa Świętokrzyskiego (2005)
- stypendium *Zeit Preis* w Monachium (2006)
- dyplom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - *Nadzieja Roku 2008*
- nominacja do nagrody *Paszporty Polityki* oraz *Gwarancje Kultury* TVP Kultura (2008)
- nagroda muzyczna *Gasteig-Musikpreis* w Monachium (2010)
- brązowy medal *Gloria Artis* nadany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za zasługi dla Kultury Polskiej (2012)

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pana Łukasza Długosza zatytułowana „Współczesny polski koncert fletowy na przykładzie *Koncertu na flet z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, fortepianu i perkusji* Władysława Słowińskiego oraz *...como el sol e la mar... na flet, flet altowy i orkiestrę kameralną* Grażyny Pstrokońskiej-Nawratil” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyta CD zrealizowana przez firmę DUX nr 0737) oraz jego opisu. Nagranie zawiera następujące pozycje:

- **Władysław Słowiński**
Koncert na flet z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej, fortepianu i perkusji
I Animato
II Adagio molto sostenuto
III Allegro assai giocoso
- Szymon Laks - *Symphonie pour cordes* - utwór nie wchodzący w skład dzieła artystycznego niniejszej pracy doktorskiej
- **Grażyna Pstrokońska-Nawratil**
...como El sol e la mar...(jak słońce i morze)...na flet, flet altowy i orkiestrę kameralną z cyklu „myśląc o Vivaldim” (Lato 2007)
I la playa (plaża)
II la hondura (głębina)
III el viento dorado (złoty wiatr)

Wykonawcy:

Łukasz Długosz - flet, flet altowy

Orkiestra Kameralna Filharmonii Narodowej pod dyktando Krzysztofa Słowińskiego

Zasadniczym celem realizacji dzieła artystycznego Pana Łukasza Długosza jest przedstawienie wybitnych pozycji polskiej literatury fletowej XX i XXI wieku - dwóch koncertów z towarzyszeniem orkiestry, których twórcami są współcześnie żyjący kompozytorzy - Władysław Słowiński oraz Grażyna Pstrokońska-Nawratil.

Powstanie tych utworów ma ogromne znaczenie dla polskiego repertuaru fletowego opierającego się na literaturze mającej nietypową historię, bowiem zaistniałej i rozwijającej się dopiero od połowy XX wieku i nie będącej kontynuacją wieków minionych. Pomimo to, że do tej pory powstało w Polsce ponad 50 koncertów fletowych, w większości są one mało znane z powodu

niewystarczającej ich popularyzacji zarówno przez polskich flecistów jak i wydawców, co ma związek z niską popularnością fletu i niewielką ilością koncertujących flecistów w minionym stuleciu.

Neoklasyczny koncert Wł. Słowińskiego powstały w 1957 roku, od swego prawykonania na przestrzeni blisko sześćdziesięciu lat, oprócz niewielu wykonań scenicznych, doczekał się jedynie czterech nagrań radiowych. Powstanie nagrania płytowego zrealizowanego przez Pana Łukasza Długosza jest obok wykonań na estradzie **najsukuteczniejszą formą popularyzacji tego utworu.**

Nagranie Doktoranta dokonane wraz z Orkiestrą Kameralną Filharmonii Narodowej pod dykcją Krzysztofa Słowińskiego pozwala poznać **atrakcyjność utworu dzięki perfekcyjnemu wykonaniu.** Podstawową dla solisty wartością utworu jest możliwość wykorzystania w nim zarówno ekspresyjnych jak i technicznych możliwości instrumentu, które Pan Długosz eksponuje z wirtuozowskim rozmachem i lekkością w częściach skrajnych oraz głębią muzycznego wyrazu w części wolnej - środkowej. Jego warsztat instrumentalny reprezentuje **najwyższy poziom współczesnej szkoły gry fletowej.** Przejawia się to w wielu aspektach. Pod kątem wyrazu muzycznego - właściwie odczytaną intencją kompozytora, zaś warsztatowym - wymowną narracją dzięki perfekcyjnej artykulacji oraz najwyższej rangi urodą dźwięku i bezbłędnej intonacji. Doktorant przykuwa uwagę słuchającego rzadką umiejętnością budowania napięcia w swojej interpretacji, między innymi poprzez świetne posługiwanie się ekspresyjnością oddechu i wibracją, które wraz z perfekcyjną organizacją czasu tworzą przestrzeń dla muzycznych wydarzeń. Znakomicie odczytuje charakter i specyficzną kolorystykę utworu dobierając rodzaj artykulacji wprowadzający niezwykłą lekkość i elegancję sekwencjom o motorycznej energetyce utworu oraz miękkość liryki kantylenom. Wsparcie orkiestry kierowanej przez Krzysztofa Słowińskiego dzięki precyzji operowania czasem, barwą i dynamiką - współtworzy adekwatną do gry solisty kreację utworu.

Ze względu na możliwość konfrontacji intuicji własnej oraz wiedzy o odczytywaniu partytury z sugestiami Kompozytora podczas pracy nad nagraniem, można uznać **wykonanie Doktoranta za wzorcowe, będące w przyszłości przykładem dla następnych flecistów podejmujących się wykonania dzieła.**

Koncert fletowy Grażyny Pstrokońskiej-Nawratil dedykowany Łukaszowi Długoszowi został prawykonany podczas 26 Festiwalu Polskiej Muzyki Współczesnej „Musica Polonica Nova” w 2008 roku.

Pierwsze i jedyne dotąd nagranie, w ramach dzieła artystycznego Doktoranta - w odczuciu recenzentki - jest przejawem połączenia dwóch talentów - Kompozytorki i Wykonawcy, twórcy i odtwórcy utworu. Charyzmatyczny klimat obrazów malowanych muzyką został przeniesiony z partytury w sferę dźwięków z

wielką siłą muzycznego wyrazu zarówno przez Solistę jak i wszystkich członków orkiestry. G.Pstrokońska-Nawratil realizuje swoją wizję estetyczno-emocjonalną poprzez użycie niezwykle pomysłowych i spektakularnych środków technicznych. Zaś zapis muzyczny odczytany z najgłębszą intuicją przez Doktoranta pozwala zaistnieć tym obrazom, których oddziaływanie nie może pozostawić nikogo obojętnym.

Język kompozytorski G.Pstrokońskiej-Nawratil dąży do osiągnięcia niezwykłej, nasyczonej emocją kolorystyki poprzez użycie:

- w partii fletu - niekonwencjonalnych - współczesnych technik gry jak: *glissando*, *frullato*, ćwierćtony i tryle ćwierćtonowe, wielotony, użycie powietrza imitującego szum „fletni Pana”
- w orkiestrze takich instrumentów perkusyjnych jak: czelesta, harfa, wibrafon, dzwonki, gongi, krotale, talerze chińskie, metalowe chaimsy, „baton de pluie”
- nietypowe wykorzystanie instrumentów jak: metalowy pręt na rancie gongu do uzyskania *glissando*, różnorodne pałki do efektów na wibrafonie, miotętki do tremolo na wibrafonie

Na tle kwintetu smyczkowego połączonego z instrumentami perkusyjnymi - tworzącymi wyraźnie odczuwalną panoramę barw - flet prowadzi narrację podległą inspiracji płynącej z kolorystyki partii orkiestry, w której jest zatopiony.

Pan Łukasz Długosz z właściwą sobie wyobraźnią, wirtuozerią i precyzją myśli realizuje swe zadanie jako solista, dokumentując tym samym dojrzałość do twórczego odtwórstwa.

Przedstawione przez Doktoranta koncerty są niezwykle cennymi pozycjami fletowego repertuaru. Udostępnienie ich wzorcowych nagrań i rozpowszechnienie wpłynie znacząco na świadomość współczesnej generacji flecistów kształtujących swoją wiedzę o polskich dziełach literatury fletowej, przyczyniając się tym samym do poszerzenia ich repertuaru.

Część opisowa pracy doktorskiej

Pisemna część niniejszej pracy doktorskiej zawiera szczegółowy opis przedstawionych w nagraniu dzieł w kontekście historycznym, analitycznym i wykonawczym. Konstrukcja dysertacji przedstawia się następująco:

- Wstęp - uzasadniający wybór problematyki badawczej oraz precyzujący cel i metody analizy materiału
- Rozdział pierwszy - podejmujący problematykę gatunku koncertu instrumentalnego, jego rys historyczny i genezę w oparciu o dostępną literaturę polską i światową

- Rozdział drugi - zawierający noty biograficzne omawianych kompozytorów z uwzględnieniem ich twórczości kompozytorskiej
- Rozdział trzeci - podejmujący analizę poszczególnych struktur formalnych koncertów przedstawionych na płycie oraz krótką analizę melodyczno-harmoniczną
- Rozdział czwarty - dotyczący problematyki techniczno-wykonawczej w kontekście technik niezbędnych do odpowiedniego wykonania dzieł, podejmujący wybrane zagadnienia z zakresu interpretacji, wskazujący problemy techniczne wykonania oraz innowacyjne rozwiązania, które wprowadził wykonawca podczas realizacji nagrania
- Podsumowanie - zawierające refleksje Doktoranta dotyczące omawianych dzieł i pracy nad nimi oraz kierunku, w którym podąża obecnie literatura muzyczna przeznaczona na flet z towarzyszeniem orkiestry
- Bibliografia
- Wykaz przykładów nutowych
- Aneks I - wywiady z kompozytorami - W. Słowińskim i G. Pstrokońską-Nawratil
- Aneks II - wykaz polskich koncertów fletowych powstałych w XX wieku

Materiał zawarty w opisowej części dzieła artystycznego posiada znaczące wartości poznawcze, propagatorskie i edukacyjne. Powołanie do życia w szacie dźwiękowej (płyta CD) wybitnej, lecz zbyt mało znanej polskiej muzyki dwóch kontrastujących stylów XX i XXI wieku oraz stworzenie materiału teoretycznego stanowiącego kompendium wiedzy niezbędnej do jej poznania i interpretacji, jest cenne również dla dydaktyki fletowej w aspekcie zarówno techniczno-instrumentalnym jak i stylo krytycznym.

Pod względem merytorycznym dysertacja Pana Ł. Długosza spełnia wymagania związane z konstrukcją pracy doktorskiej. Rzetelnie opracowany rys historyczny dotyczący koncertu instrumentalnego w rozdziale pierwszym, prezentacja twórców koncertów stanowiących dzieło artystyczne Doktoranta wraz z barwnymi wywiadami w rozdziale drugim i aneksie pierwszym, analizy dzieł w rozdziale trzecim oraz cenne wskazówki dotyczące problemów techniczno-wykonawczych w rozdziale czwartym czynią pracę interesującą i dowodzą właściwego rozwiązania rozpatrywanych zagadnień badawczych.

Drobne zastrzeżenia dotyczą spraw nie związanych ze sferą merytorycznej wartości dysertacji, a raczej konstrukcyjnego jej ujęcia. Pierwszy problem dotyczy niewystarczającej - w opinii recenzentki - ilości przykładów nutowych w analizie Koncertu fletowego W. Słowińskiego. Na przykład:

- brak przykładów nutowych I i II tematu części pierwszej koncertu
- wskazany byłby przykład nutowy omawianej kadencji cz. I

- brak przykładów nutowych „refrenu” i „kupletów” części III. Należy wyjaśnić, że autor wskazuje miejsca w partyturze (litery) , gdzie występują omawiane fragmenty muzyczne, lecz nie została ona dołączona do pracy.
- wskazane byłyby przykłady innych omawianych fragmentów jak na przykład kadencji, czy cody części III oraz
- w przypadku analizy obydwu koncertów - załączenie do dysertacji materiałów nutowych w postaci partytur, lub przynajmniej głosów fletowych omawianych utworów.

Problem drugi dotyczy pewnych niezręczności stylistycznych, pojawiających się w rozdziale czwartym, dotyczących problemów techniczno-wykonawczych w koncercie W. Słowińskiego, wynikających z użycia potocznych zwrotów języka bliskiego instrumentalistom. Niedoskonałość ta jednakże nie wpływa na wartości merytoryczne dysertacji.

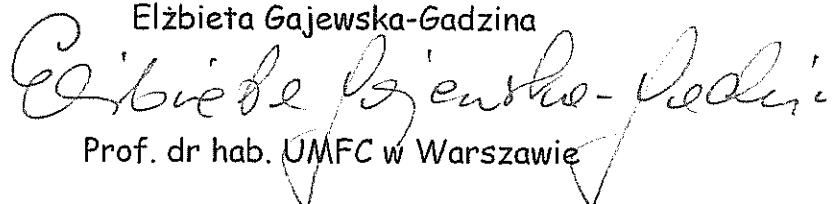
KONKLUZJA

Dzieło artystyczne Pana Łukasza Długosza stanowi znaczące zjawisko artystyczne na scenie muzycznej naszego kraju. Kształt dzieła oraz profesjonalny warsztat wykonawczy Doktoranta godne są wysokiej oceny, a ich specyfikę i założony cel artystyczny dokumentuje w sposób czytelny opis dzieła artystycznego.

Praca doktorska pana Łukasza Długosza posiada znaczącą wartość edukacyjną przejawiającą się w dwóch aspektach - artystycznym i teoretycznym. Teoretyczny wykład uwieczniony przykładem artystycznej realizacji dzieł muzycznych tworzy całość kształt tej wartości i jest znaczącym wkładem w rozwój dyscypliny przez niego reprezentowanej jak również w rozwój całej dziedziny sztuk muzycznych.

W opinii recenzentki Doktorant spełnił wymagania art. 13 Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej Pana Łukasza Długosza.

Elżbieta Gajewska-Gadzina

Prof. dr hab. UMFC w Warszawie